

Research Paper

The Effect of Macroeconomic Indicators on the Crude Marriage Rate of the Country's Provinces in the Period of 2011-2021

Esmail Jahani Dolatabad ^{*1} , Mohammad Shiri ² , Taha Ashayeri ³

¹ Associate Professor, Department of History and Sociology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran, sml.jahani@gmail.com

² Assistant Professor, Iran Statistics Research Institute, Tehran, Iran, mohammadxshiri@gmail.com

³ Assistant Professor, Department of History and Sociology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran, t.ashayeri@gmail.com

10.22080/SSI.2023.25248.2096

Received:

April 2, 2023

Accepted:

August 23, 2023

Available online:

September 19, 2023

Keywords:

Marriage rate, Economic instability, Family changes, Rational choice

Abstract

Objectives: Marriage is a social contract and is determined based on the custom, law, and religion of each society. There has been a declining trend in the desire to get married in Iranian society with the transition from the traditional world to modernity, value-normative changes, transformation from the extended family system to the nuclear one, as well as the new lifestyle. The main goal of this research is to examine the effect of macroeconomic indicators on the marriage rate in the provinces of the country during the period of 2014-2015. **Study method:** The research method of this research is a documentary that is based on secondary analysis of data related to the marriage variable was taken from the statistics of the country's state registration organization. **Findings:** The results show that today marriage is a rational-emotional action and due to economic pressures its rational dimension plays a decisive role in the rate and amount of marriage. Increasing divorce statistics, financial pressures on the lives of couples, economic instability, and unfavorable and unstable business environment have led to prudent actions (profit-loss, exchange action, avoidance of economic-social loss) in the problem. As a result, in the 90s (1390-1400) at the same time as the Gini coefficient increased, the inflation rate and unemployment as well as the decrease in the rate of economic participation) along with society's awareness of the existing conditions (increasing divorce and heavy dowry), the desire to marry has decreased. **Conclusion:** Based on these findings, it is expected that in order to maintain the demographic window of the society and the stability of the institution and culture of the Iranian family system, long-term scientific planning and policymaking should be done seriously in macroeconomic indicators.

*Corresponding Author: Esmail Jahani Dolatabad

Address: Department of History and Sociology,
University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil

Email: sml.jahani@gmail.com

Extended Abstract

1. Introduction

Iranian society has undergone fundamental changes in the field of family institutions and the increase in divorce and decrease in desire to marry (increasing the age of marriage and monogamy) in the period of 1390-1400 that indicates the normative and value changes of the family system. The transition of the family from extended to nuclear, individualism, finding the importance of individual choices, the active presence of women in the work field, and reducing the interference of the kinship system and hierarchical norms (patriarchy) are considered the important changes in Iranian society. Considering the importance of preserving and continuing the family institution in terms of community development, demographic window, reduction of the elderly, the dynamics of the family system, and the restoration and strengthening of the value of the family (from the perspective of having children, forming a family on time, and reducing celibacy and monogamous culture), the current research, relying on official (real) data, seeks to study the reasons for the decrease in the marriage rate in Iranian society. The statistics of the country registration organization in the past years show the downward trend of marriage in the country's provinces, which makes it more necessary to address the reason for the problem. Based on this, the main goal of the research is to examine the economic factors affecting the reduction of marriage statistics in the provinces of the country, relying on the theoretical perspective of rational choice. This study was carried out using the secondary analysis technique through which the available statistics on marriage and

statistics related to economic indicators were used by the provinces of the country.

2. Methods

The research method of this research is a documentary that is based on secondary analysis. In this study, two sets of data have been used for the 10-year period from 2011 to 2021. The data related to the marriage variable was taken from the statistics of the country's state registration organization, and the information related to economic indicators was obtained from the statistics of the Iranian Statistics Center. These indicators are GDP, Gini coefficient, unemployment rate, economic participation rate, and inflation rate.

3. Results

The descriptive results of this survey indicate that the crude rate of marriage in the country had a completely downward trend between 2011 and 2021 and during this period, there was a significant decrease in the mentioned rate. The marriage rate has reached from 11.64 in 2011 to 6.77 in 2021 and the important point in this part of descriptive findings is the simultaneity of this change in marriage rates with economic changes in this period. Examining the state of the country's economic indicators in the period from 2011 to 2021 indicates the deterioration of the country's economic conditions, especially in the second half of the nineties, in terms of the increase in the inflation rate, Gini coefficient, and unemployment rate. In other words, during this period, the upward trend of the mentioned indicators has been accompanied by a significant decrease in marriage statistics in the country.

The important question of the current research is focused on whether the changes in marriage rates among provinces can be explained based on economic factors. The results showed that among the examined economic variables, inflation rate, Gini coefficient, and unemployment rate have the most explanatory power regarding marriage rates as well as changes in marriage rates among provinces. Inflation can affect marriage by reducing income and wealth. Inflation affects income by increasing interest and reducing the real value of consumer wealth to the extent that inflation reduces income and wealth and reduces the possibility of marriage. After the inflation rate, other determining indicators that explain the marriage rate among the provinces, are in the next ranks. They have taken the Gini coefficient and unemployment rate. According to the results of this study, there is a statistically significant relationship between the unemployment rates of the provinces and the marriage rates registered in them. Unemployment and not having a permanent job, especially for men, is one of the most important reasons for postponing marriage. In developing societies, considering that the main responsibility of providing common life expenses rests with men, employment as a prerequisite for them is particularly important for marriage. Young people who are deprived of financial independence and depend on family financial assistance have to delay their plans and goals such as marriage and family formation until the unknown future.

4. Conclusion

Therefore, in the final summary, it can be acknowledged that the social and

economic developments of the past decades in Iran have confronted the family system with new and diverse changes, challenges, issues, and needs, and at the same time, the family is increasingly exposed to multiple and complex causes and factors. An economic resource for families to earn income is the job, and unemployment means the lack of such a valuable resource. Marriage is involved in an economic environment of incremental residuals. On the other hand, inflation has worsened the business conditions of the family and thereby reduced the usefulness of marriage through the reduction of household consumption and leisure time. While the effects of inflation on marriage are expected to be persistent, price volatility may interfere with couples' financial planning for marriage, which could lead to lower marriage rates.

The economy is one of the bases for the development of society and the survival of a social institution. By disrupting the economic institution, other institutions, including the family, also suffer. An economy is a form of behavior of social actors who work in the production and distribution of goods and services necessary for the material survival and well-being of individuals and society. The economy has the role of creating stability, adaptation, and adaptation; in other words, creating intellectual security in society. The crisis in the distribution of goods and services, and in other words, the scarcity of food resources, is the foundation for all kinds of harm in the family institution, including the reduction of the motivation to marry. Therefore, it can be seen that in Iran, economic factors, especially inequality, unemployment, and inflation, are economic factors.

5. Funding

There is no funding support

6. Authors' contribution

The corresponding author and first author
Esmaeil Jahani Dolatabad.

The second author is Mohammad Shiri.

The third author is Taha Ashayeri.

7. Conflict of interest

The authors declared no conflict of
interest.

8. Acknowledgments

The authors would like to thank all the
participants in this study.

علمی پژوهشی

تأثیر شاخص‌های کلان اقتصادی بر نرخ خام ازدواج استان‌های کشور در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰

اسماعیل جهانی دولت‌آباد*^{ID}، محمد شیری^{ID}، طاها عشایری^{ID}

^۱ دانشجویار جامعه‌شناسی، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران sml.jahani@gmail.com
^۲ استادیار جمعیت‌شناسی، پژوهشکده آمار ایران، تهران، ایران Mshiri@srct.ac.ir
^۳ استادیار جامعه‌شناسی، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران t.ashayeri@uma.ac.ir

 10.22080/SSI.2023.25248.2096

چکیده

اهداف: ازدواج، قراردادی اجتماعی بوده و مبنی بر عرف، قانون و مذهب هر جامعه‌ای تعیین می‌شود. بنیان شکل‌گیری و پایداری نهاد خانواده، بستگی به فرهنگ ازدواج دارد. تمایل به ازدواج در جامعه ایرانی با گذار از جهان سنتی به مدرنیته، تغییرات ارزشی-هنجاری، تحول از نظام خانواده گسترده به هسته‌ای و همچنین سبک زندگی نوین؛ روند کاهشی داشته است. هدف اصلی تحقیق مطالعه تأثیر شاخص‌های کلان اقتصادی بر نرخ ازدواج در استان‌های کشور طی بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰ است. روش مطالعه: روش تحقیق این پژوهش اسنادی و بر پایه تحلیل ثانویه است. یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد که امروزه ازدواج کنشی عقلانی - عاطفی بوده و در اثر فشارهای اقتصادی؛ بعد عقلانی آن نقش تعیین‌کننده در نرخ و میزان ازدواج دارد. افزایش آمارهای طلاق؛ فشارهای مالی بر زندگی زوجین؛ بی‌ثباتی اقتصادی؛ فضای کسب‌وکار نامساعد و ناپایدار به کنش‌های محتاطانه (سود-زیان، کنش مبادله‌ای، گریز از زیان اقتصادی-اجتماعی) در مسئله ازدواج شده است و در نتیجه با در دهه ۹۰ (فاصله زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰) هم‌زمان با افزایش ضریب جینی، نرخ تورم و بیکاری و همچنین کاهش نرخ مشارکت اقتصادی (در کنار آگاهی جامعه از شرایط موجود (افزایش طلاق و مهریه سنگین)؛ تمایل به ازدواج کاهش یافته است، نتیجه‌گیری: انتظار می‌رود که برای حفظ پنجره جمعیتی جامعه و پایداری نهاد و فرهنگ نظام خانواده ایرانی؛ به‌طوری جدی در شاخص‌های کلان اقتصادی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری علمی بلندمدت صورت بگیرد.

تاریخ دریافت:

۱۳ فروردین ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۱ شهریور ۱۴۰۲

تاریخ انتشار:

۲۸ شهریور ۱۴۰۲

کلیدواژه‌ها:

نرخ ازدواج، بی‌ثباتی اقتصادی، تحولات خانواده، انتخاب عقلانی

* نویسنده مسئول: اسماعیل جهانی دولت‌آباد

آدرس: گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

ایمیل: sml.jahani@gmail.com

۱ مقدمه و بیان مسئله

ازدواج از مهم‌ترین تصمیماتی است که هر انسان در زندگی با آن روبرو می‌شود (منصوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۰). در لغت به معنای رابطه قانونی - شرعی است که از پیوند اشخاص با دو جنس مخالف صورت می‌گیرد. پس رابطه‌ای قانونی، عرفی یا مذهبی است که زن و مرد برای شرکت دائم یا موقت در زندگی باهم دیگر قرارداد زناشویی می‌بندند و دارای تعهدات مشترکی نسبت به همدیگر می‌باشند (مؤمن طایفه، ۱۳۹۳: ۱۸). پدیده ازدواج و تشکیل خانواده از جمله رخدادهای مهم و اساسی حیات بشری و مورد نیاز فوق‌العاده جامعه انسانی در طول تاریخ بوده است (قانع‌راد و عزلتی مقدم، ۱۳۸۹: ۱۲۳). خانواده به‌عنوان نهادهای اجتماعی، در جریان تغییرات جهانی، دچار دگرگونی شده و ساحتی نوین پیدا کرده‌اند (فروتن، ۱۳۹۲: ۱۱۳). در دوران گذشته نهاد خانواده و ضرورت استحکام آن بسیار بااهمیت بود (ضرابی و مصطفوی، ۱۳۹۰: ۳۴)؛ امروزه این نهاد، دچار مسائل متعددی و دستخوش تغییرات وسیعی شده است (پوپنوا، ۲۰۰۹: ۴۲۹؛ رولاند^۲، ۲۰۰۷: ۲۲۲). از یک طرف، نرخ طلاق، سیر صعودی خیره‌کننده‌ای را پیموده (لیندبرگ و پولاک^۳، ۲۰۱۵: ۴۴) و از طرف دیگر، تمایل به ازدواج کاهش یافته است (طیبی‌نیا، ۱۳۹۳: ۸۱). صنعتی شدن و شهری شدن دو فرایندی هستند که تغییرات جدیدی را در زندگی فردی و اجتماعی به وجود آورده‌اند (توکلی، ۱۳۹۵: ۵۴)؛ شرایطی که باعث دگرگونی در ساختار اشتغال و جمعیت (گسترش امید زندگی و افزایش افراد سالخورده)، کوتاه شدن دوره باروری به دلیل تغییرات شغلی - فرهنگی، پایان خانواده‌های بزرگ و چند نسلی (گسترده) به دلیل نوگرایی و سبک زندگی مدرن (فاضلی، ۱۳۹۱: ۳۹۱)، افزایش تحصیلات و اشتغال زنان به‌ویژه زنان متأهل و درنهایت کاهش وظایف و کارکردهای نهاد خانواده شده‌اند (روحانی،

۱۳۸۹: ۱۹). به‌طوری‌که گزارش‌های مرکز آمار ایران و ثبت‌احوال کشور (۱۴۰۲) و نتایج پژوهش‌های مقصودی (۱۳۸۹)؛ دلخوش (۱۳۹۲)؛ آزادارمکی (۱۳۸۶)؛ هزارجریبی و آستین‌فشان (۱۳۸۵)؛ ضرابی و مصطفوی (۱۳۹۰)؛ بانکی پور فرد و همکاران (۱۳۹۱)؛ مهربانی (۱۳۹۳)؛ طیبی‌نیا (۱۳۹۳)؛ شفایی مقدم و همکاران (۱۳۹۴)؛ نوابخش و آشنیه (۱۳۹۵)؛ التجایی و عزیززاده (۱۳۹۵)؛ عباسی شوازی و رشوند (۱۳۹۶) و تاجبخش و نصیری (۱۴۰۰)، نشان می‌دهد که در جامعه ایرانی؛ خانواده تغییرات خاصی را در زمینه نرخ ازدواج، طول مدت زناشویی، حساسیت خانواده به طلاق و ازدواج و نگرش نسبت به مسائل عمومی حوزه خانواده تجربه می‌کند و تبدیل به یکی از مهم‌ترین نگرانی‌ها در سطح ملی (نهاد حکمرانی) نسبت به این کژکارکردی نهاد خانواده شده است. کاهش تمایل به ازدواج یا کاهش بودن ازدواج نشان می‌دهد که خانواده نسبت به گذشته با وجود اولویت به مقوله ازدواج و حفظ چارچوب خانواده، نسل‌های امروزی را برای تشکیل زندگی زودهنگام، تحت فشار قرار نمی‌دهند، همان نسل‌های سنتی نسبت به نسل جدید، با احتیاط رفتار کرده و برای ازدواج به‌مانند گذشته؛ پا پیش نمی‌گذارند، در این امر شرایط اجتماعی-اقتصادی بسیار اثرگذار است، گرچه ازدواج یک نیاز زیستی-اجتماعی بوده و در فرهنگ اسلامی-ایرانی موردستایش است، اما امروز با افزایش نگرانی‌ها نسبت به طلاق، احتمال تعارض زناشویی و ناتوانی در پرداخت مهریه، شیربها و محکوم شدن به پرداخت مهریه (زندانی)؛ خانواده، معرف‌ها و گروه‌های میانجی (سمن‌ها)؛ رفتاری محتاطانه در پیش می‌گیرند. به این دلیل پژوهش حاضر با نگاهی به آمارهای رسمی درباره زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰ (یک دهه)؛ بر این فرض استوار است با تغییرات شاخص اقتصادی در سطح کلان؛ خانواده‌ها هم تحت تأثیر این جریان قرار گرفته و تحولات کلان اقتصادی کشور باعث بازنگری خانواده‌ها در حوزه ازدواج شده است،

³. Lindberg & Pollack

¹. Popenoe

². Rowland

-التجایی(۱۳۹۱)، تأکید می‌کند که افزایش تورم هزینه‌های زندگی و تأمین مخارج خانوارها را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدین معنی که با افزایش تورم، ارزش درآمدها و قدرت خرید خانوارها کاهش می‌یابد و این مسئله در بلندمدت انگیزه و اراده افراد برای ازدواج و تشکیل خانواده را تحت تأثیر قرار داده و از کانال مشقت اقتصادی مشکلاتی را به وجود می‌آورد و لذا ممکن است بر کاهش نرخ‌های ازدواج به‌طور مستقیم مؤثر باشد.

- مهربانی (۱۳۹۳) تأکید می‌کند که الگویی اقتصادی همراه با شواهدی در مورد تصمیم‌سازی برای ازدواج در شهر تهران ارائه کرد. وی به آثار منفی موقعیت اقتصادی به هنگام ازدواج پرداخت و نشان داد که کاهش نرخ‌های ازدواج می‌تواند یکی از عوارض افزایش نابرابری اقتصادی و شکاف طبقاتی در جامعه باشد. مشقت و سختی‌های اقتصادی باعث استرس افراد می‌شود و این استرس وضعیتی است که در آن تقاضاهای محیط فراتر از منابع و ظرفیت افراد برای مقابله با آن است. در واقع استرس ناشی از مسائل اقتصادی باعث تضعیف انگیزه ازدواج می‌گردد.

- شفایی مقدم و همکاران(۱۳۹۴)، در مطالعه خود نشان دادند که وضعیت اقتصادی، افزایش توقعات، بیکاری، سنگینی مخارج ازدواج و ترس از آینده با متغیر نگرش منفی به ازدواج رابطه معنادار داشته است.

- نوابخش و آشنیه (۱۳۹۵)، با رویکرد اقتصادی مسئله طلاق و ازدواج را بررسی کرده‌اند و نشان می‌دهند که ازدواج و طلاق به‌عنوان دو واقعه مهم حیاتی تأیر بسیار زیادی بر ساختارهای جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی گذاشته و متقابلاً متأثر از آن است از آنجایی‌که تأثیر عوامل اقتصادی به دلایل مختلفی هرروزه بر ازدواج و طلاق بیشتر آشکار می‌شود. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که رابطه‌ی بین متغیرهای تعداد طلاق، تعداد ازدواج و نسبت طلاق به ازدواج با متوسط نرخ تورم تأیید شد. بر اساس نتایج این پژوهش در شرایطی که

به‌طوری‌که تمایل خانواده به ازدواج از بین نرفته و به‌سوی الگوهای پست‌مدرنی حرکت نکرده است، اما همراه با تأخیر در زمان، سن و شرایط تشکیل زندگی شده است، همه این‌ها مؤید این است که مقوله ازدواج تنیده با کنش عقلانی از بعد امری اقتصادی(ارزیابی سود-زیان) شده است، با افزایش طلاق و رسانه‌ای شدن آن؛ کنشگران حوزه خانواده؛ با تردید به آن نگرسته و در صورت تشکیل خانواده، به‌جای مقوله‌های فرهنگی و اجتماعی، به سنگین شدن کفه اقتصادی(مهریه و غیره به‌عنوان امری بازدارنده)، تأکید می‌کنند؛ با توجه به مباحث فوق و داده‌های آماری موجود در متن مقاله، پژوهش حاضر قصد دارد با تحلیل فرایند نرخ ازدواج در استان‌های کشور در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰؛ میزان اثرگذاری شاخص‌ها و تغییرات اقتصادی را بر آن موردبررسی قرار دهد.

۲ مبانی و رویکردهای نظری

۲/۱ پیشینه پژوهش

ازدواج؛ مقوله‌های است که از رویکردهای مختلف موردبحث و بررسی قرار گرفته است، با توجه به محور پژوهش حاضر(شاخص اقتصادی)؛ مطالعات صورت گرفته در این زمینه در دو بخش قابل بررسی است:

الف: مطالعات داخلی

- ضرابی و مصطفوی (۱۳۹۰) با رویکردی اقتصادی نشان می‌دهد که تغییر در شاخص‌های کلان اقتصادی، از جمله تورم و نابرابری اقتصادی را حائز تأثیر منفی بر نرخ‌های ازدواج داشته است.

- بانکی پور فرد و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که آهنگ شتابان تحولات اقتصادی در دهه‌های اخیر تأثیر منفی در وضعیت ازدواج گذاشته است و اگر برنامه‌ریزی همه‌جانبه‌ای برای جبران این مشکلات نشود پیامدهای مخرب آن روزبه‌روز بیشتر خواهد شد. تورم بالا و ماندگار آثار منفی بر ازدواج داشته دارد.

ثابت، خود عامل بروز نااطمینانی است. نتیجه‌گیری اینها از این تحلیل این است که تصمیم به ازدواج در مردان و زنان تا حد بالایی به زمان ورود مردان جوان به مشاغل نسبتاً پایدار وابسته است.

- ماپروپولوس و پاناگیوتیدیس^۱ (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با عنوان چرا جوانان ازدواج را به تاخیر می‌اندازند، با استفاده از رویکرد درآمد نسبی ایستریلین، با استفاده از روش‌های پویای پنل برای سال‌های ۱۹۸۱-۲۰۱۶ در ایالات متحده نشان دادند که مردان جوان در صورت احساس دسترسی به ثروت بیشتر نسبت به سطح خواسته‌های مادی خود، احتمال ازدواج بیشتر دارند. در این مطالعه درآمد نسبی، به درآمد فعلی مردان جوان در مقایسه با سطح آرزوهای مادی بدست آمده در کودکی اطلاق می‌شود.

- ماتسودایرا^۲ (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان شرایط اقتصادی و شرایط زندگی بزرگسالان جوان ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۱ نشان داد که در طی دوران رکود تمایل افراد به حفظ زندگی مشترک کمتر است. این مقاله ابتدا تغییرات زندگی با والدین در نیم قرن گذشته را توصیف می‌کند و سپس رابطه علی و معلولی بین شرایط اقتصادی و ترتیب زندگی جوانان را با استفاده از داده‌های بیش از ۱۹ میلیون نفر (از سال ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۱) ارزیابی می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که مشاغل کمتر، دستمزد پایین و هزینه‌های بالای اجاره منجر به افزایش تعداد زن و مردی می‌شود که با والدین خود زندگی می‌کنند و متاهل نمی‌شوند.

۲٫۲ نظریه‌گزینش عقلانی و کاهش تمایل به ازدواج

ماکس وبر در مطالعات کلاسیک جامعه‌شناسی، با طرح گونه‌های کنش عقلانی-ارزشی، پیشگام نظریه انتخاب عقلانی است (نوذری، ۱۴۰۰: ۱۹۹)، اخلاق پروتستان ماکس وبر، سرآغازی بر تحلیل عقلانی

اقتصاد کشور دچار تورم‌های مزمن و شدید باشد. تعداد ازدواج‌ها کاهش یافته و به میزان طلاق می‌افزاید. تحلیل‌های آماری نشان‌دهنده‌ی ۸/۸۵ درصد همبستگی بین متغیر نرخ تورم با متغیر تعداد طلاق است. رابطه متغیر تعداد طلاق با متوسط نرخ تورم رابطه‌ای مثبت و مستقیم هست. به این مفهوم که هر چه مقدار متوسط نرخ تورم بالاتر باشد. تعداد طلاق بیشتر است. مقدار B نشان داد اگر یک واحد به نرخ تورم اضافه یا کم شود به میزان ۲۱ هزار و ۱۵۸ مورد طلاق افزایش یا کاهش می‌یابد.

- التجایی و عزیززاده (۱۳۹۵) در بررسی‌های خود با استفاده از یک مدل داده پانل روی ۲۸ استان ایران طی دوره ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ نشان می‌دهند که متغیرهای تورم و بیکاری با افزایش خود موجب افزایش سن ازدواج مردان و زنان می‌شوند. در مدلی که به جای تورم از رشد مخارج خانوار استفاده می‌شود نیز این متغیر رفتاری شبیه تورم، ولی کمی ضعیف‌تر، در تأثیرگذاری بر سن ازدواج دارد. بنابراین برای حل یک مسئله اجتماعی به نام بالا رفتن سن ازدواج، باید به بهبودی شرایط اقتصادی به شکل کاهش تورم و بیکاری همت گماشت.

- تاج‌بخش و نصیری (۱۴۰۰)، نشان دادند که عوامل اقتصادی برافزایش سن ازدواج تأثیر داشته است، هر چه شرایط اقتصادی و مادی جوانان به‌عنوان بسترهای بنیادی برای ازدواج مهیا باشد تمایل جوانان به تشکیل زندگی مشترک بیشتر خواهد بود.

ب: مطالعات خارجی

- اوپنهایر (۱۹۸۸)؛ در مطالعات خود راجع به ازدواج و طلاق، به مفهوم نااطمینانی اشاره می‌کند که موجب به تعویق انداختن ازدواج می‌شود. داشتن شغل پایدار برای مردان جوان، اثری نیرومند در شکل‌گیری زندگی زوج‌های جوان و تعیین وضعیت اجتماعی - اقتصادی آن‌ها دارد و نداشتن این شغل

². Matsudaira

¹. Mavropoulos & Panagiotidis

اجتماعی ازدواج است. مردم در انتخاب‌های خود منطقی بوده و درصدد به حداکثر رساندن سود خود از انتخاب و برقراری رابطه با دیگران هستند. «بارتز» و «نای» با کاربرد این نظریه در مورد ازدواج، دو دسته تعیین‌کننده ازدواج را مشخص کرده‌اند: دسته اول آن‌هایی هستند که باعث می‌شوند ازدواج برای فرد رضایت بیشتری را نسبت به مجرد ماندن تأمین کند و دسته دوم آن‌هایی هستند که باعث می‌شوند ازدواج در میان بسیاری از جایگزین‌های نامطلوب، برای فرد کمتر نامطلوب باشد (کنعانی، ۱۳۸۵: ۱۰۸).

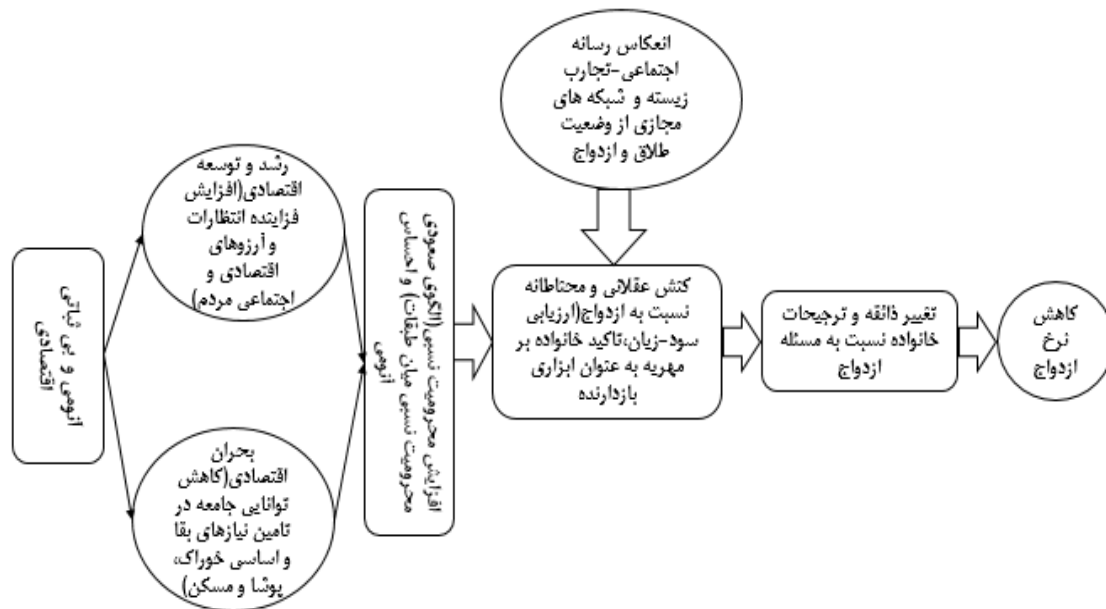
- کنشگران انسانی، هدفجو و هدف‌دار هستند.
- همه انسان‌ها، دارای ترجیحات و منافع هستند که به شکل سلسله مراتبی آن را تنظیم می‌کنند (جلال‌پور و البرزی، ۱۳۹۷: ۶۸).
- در پی استفاده از بهترین ابزار و موقعیت برای دستیابی به هدف و نیازهای خود هستند.
- دارای نیت قبلی و انجام کنش از روی قصد (نیت‌مندی رفتاری) می‌باشند.
- ترجیحات کنشگران از نوع سازگار، کامل، انتقال‌پذیر، پیوسته، به شکل برون‌زا معین و خودخواهانه است.
- منابع موجود را در راستای محاسبه هزینه و منافع انتخاب‌های خود طبق ترجیحات بکار می‌گیرند.
- زندگی مبتنی بر قواعد سرانگشتی (محاسبه) بوده و افراد مخاطره‌گریز و زیان‌گریز هستند (تیموری و همکاران، ۱۳۹۶).

(اقتصادی) در توسعه است. نظریه انتخاب عقلانی از مشهورترین تبیین‌های جامعه‌شناختی است که فصل مقوم مدرنیته و غرب جدید شمرده شده و جیمز کلمن؛ مؤسس این نظریه؛ کنش عقلانی را مهم‌ترین امر در تصمیم‌گیری جهت ایجاد تعامل، همکاری، تعاون و تداوم آن می‌داند (جمالی، ۱۴۰۰: ۲۸). این نظریه، مبانی روشی خود را بر اجتناب از به‌هم‌ریختگی در تحلیل رفتاری قرار داده و سطح تحلیل آن فرد-خرد است (معصومی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۹). بر این اساس جامعه را مجموعه‌ای از افرادی می‌داند که رفتار عقلایی دارند. از نگاه ماکس وبر؛ این افراد آگاهانه، هدفمند در شرایط اجتماعی، در پی بیشینه نمودن سود، مزایا و منافع خود و درصدد گریز از ضرر و زیان هستند (تنهایی، ۱۳۹۹: ۲۶۴). ویژگی بنیادین آن، طرح انسان اقتصادی (بشر اقتصادی-فردگرایی) است. درکنش عقلانی، عمل کردن بر مبنای دلایل کافی و مناسب صورت می‌گیرد (تیموری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱) و کنشگران با تکیه بر فرضیه سود-هزینه (مبادله) کنش را انجام داده و راجع به امر ازدواج تصمیم می‌گیرند. به این ترتیب، تأخیر در سن ازدواج یا کاهش تمایل به آن، در قالب نظریه انتخاب عقلانی نشان می‌دهد که جریان سود-هزینه در زندگی اجتماعی حاکم است. رفتار انسانی هدف محور بوده و افراد، آن نوع استراتژی‌های رفتاری را بروز می‌دهند که آن‌ها را به سمت نیل به این هدف هدایت می‌کنند (حبیب‌پورگتایی و غفاری، ۱۳۹۰: ۱۰). اقدام به ازدواج، در قالب عقد، شبیه یک بازار اقتصادی است (تازیکی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۹). تکیه‌گاه این قرارداد، مقوله اقتصادی است (کراوس، ۲۹۲: ۲۰۰۰)؛ یعنی «ازدواج به وقوع می‌پیوندد، اگر و فقط اگر مطلوبیت دو طرف بر اثر این ازدواج افزایش یابد» (ضرابی و مصطفوی، ۱۳۹۰: ۴۳). در مسئله ازدواج ضمن تعهد طرفین برای استحکام خانواده؛ هزینه‌ها و فشارهای مالی (شیربها، هزینه‌های تشریفات مراسم ازدواج و غیره) می‌تواند انگیزه و میل به ازدواج را کاهش دهد (تازیکی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۳). نظریه انتخاب عقلانی؛ شبیه نگرش مبادله به کنش

۲،۳ چارچوب نظری پژوهش

بر این اساس با تکیه بر پیشینه پژوهش و دیدگاه نظری انتخاب عقلانی می‌توان الگوی تحلیلی زیر را ترسیم نمود:

- افرادی در پی اولویت‌بندی برنامه‌ها، اصول و هدف‌های زندگی خود بوده و این اولویت‌بندی معمولاً ثابت است و تنها برحسب اطلاعات و دانش جدید (کسب آگاهی اجتماعی از محیط)، اصلاح و جرح و تعدیل می‌شود.
- و نهایتاً کنشگران بر اساس نتایج اقدام به انتخاب هدفمند و سودمحور می‌کنند (معصومی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۹).

شکل ۱. الگوی تحلیلی پژوهش

۳ روش تحقیق

روش تحقیق این پژوهش اسنادی و بر پایه تحلیل ثانویه است. در این مطالعه از دو دسته داده استفاده شده است. داده‌های مربوط به متغیر ازدواج که از آمارهای سازمان ثبت‌احوال کشور گرفته شده و اطلاعات مربوط به شاخص‌های اقتصادی از آمارهای مرکز آمار ایران اخذ شده است. این شاخص‌ها عبارت‌اند از تولید ناخالص داخلی، ضریب جینی، نرخ بیکاری، نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ تورم. داده‌های مربوط به ازدواج به صورت میزان‌های سالیانه و داده‌های مربوط به شاخص‌های اقتصادی به صورت نرخ سالیانه از سوی سازمان‌های یادشده ارائه می‌شود که در مطالعه حاضر سعی شده است میانگین نرخ همه این شاخص‌ها برای دوره زمانی موردبررسی محاسبه شده و این میانگین‌ها در توصیف متغیرها و نیز بررسی روابط میان آن‌ها مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، در خصوص دلیل انتخاب شاخص‌های اقتصادی لازم به توضیح است که موارد یادشده جزو متغیرهای مهم اقتصادی‌اند که داده‌های آن به صورت مرتب و سالیانه استخراج شده و بررسی هم‌زمان آن‌ها در قالب یک مطالعه آماری امکان‌پذیر هست. تمام این داده‌ها برای دوره ۱۰ ساله ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ مدنظر قرار گرفته^۱ و با استفاده از این داده‌ها سعی شده است به تحلیل و بررسی سؤالات اساسی پژوهش پرداخته شود. جامعه آماری این مطالعه کل استان‌های کشور را شامل می‌شود. این جامعه در حال حاضر مشتمل بر ۳۱ استان است که سعی شده است به مقایسه آماری‌های مربوط

به شاخص‌های یادشده و تحولات آن با جزئیات بیشتر در میان آن‌ها پرداخته شود. واحد تحلیل در این پژوهش استان است. به عبارت بهتر، نمره هرکدام از استان‌های کشور در شاخص‌های موردبررسی در دوره زمانی یادشده گردآوری شده و برای تجزیه و تحلیل این داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. در این بررسی از ابزارهای مختلف آماری از جمله نمودارها و جداول توزیع فراوانی، شاخص‌های مرکزی، آزمون همبستگی (پیرسون) و تحلیل رگرسیونی بهره گرفته شده است. قابل‌ذکر است، در این پژوهش، هم میانگین شاخص‌ها در طول سال‌های موردبررسی و هم تغییرات این شاخص‌ها در طول این زمان مدنظر قرار گرفته است.

۴ یافته‌های پژوهش

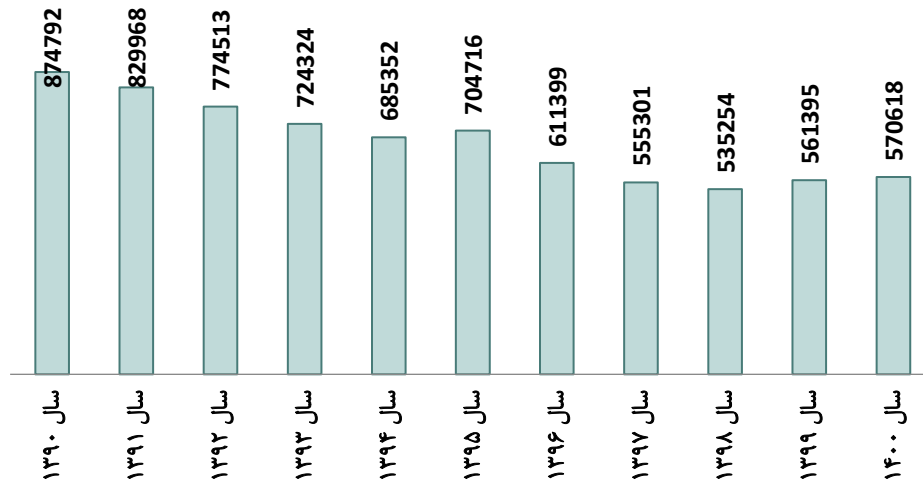
در این قسمت سعی شده است یافته‌های پژوهش حاضر به‌طور خلاصه در دو بخش ارائه شود. در بخش نخست، به توصیف وضعیت متغیرهای موردبررسی پرداخته شده است. در این بخش نرخ متوسط شاخص‌ها در کل کشور و به تفکیک استان‌ها و همچنین تغییرات شاخص‌ها در طول دوره موردبررسی مدنظر قرار گرفته است. در بخش دوم نیز، به تبیین نرخ‌های ازدواج در استان‌های کشور بر اساس شاخص‌های اقتصادی پرداخته شده است.

حاکمی از آن است که این دوره متشکل از مقاطع زمانی با تغییرات مثبت اقتصادی، ثبات اقتصادی، و نیز تغییرات اقتصادی منفی است و نمونه مناسبی را برای بررسی تأثیر تغییرات اقتصادی بر نرخ‌های ازدواج فراهم می‌آورد.

۱. در خصوص انتخاب دوره زمانی یاد شده قابل ذکر است که این انتخاب به دلیل تغییرات متغیرهای اقتصادی در این دوره بوده است که نمونه‌ای با حداکثر نوسان را در اختیار پژوهش قرار داده است. به عبارت دیگر، نگاهی به وضعیت شاخص‌های اقتصادی در طول این ده سال

۴،۱ یافته‌های توصیفی

نمودار ۱. تعداد ازدواج‌های واقع شده در کشور در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰

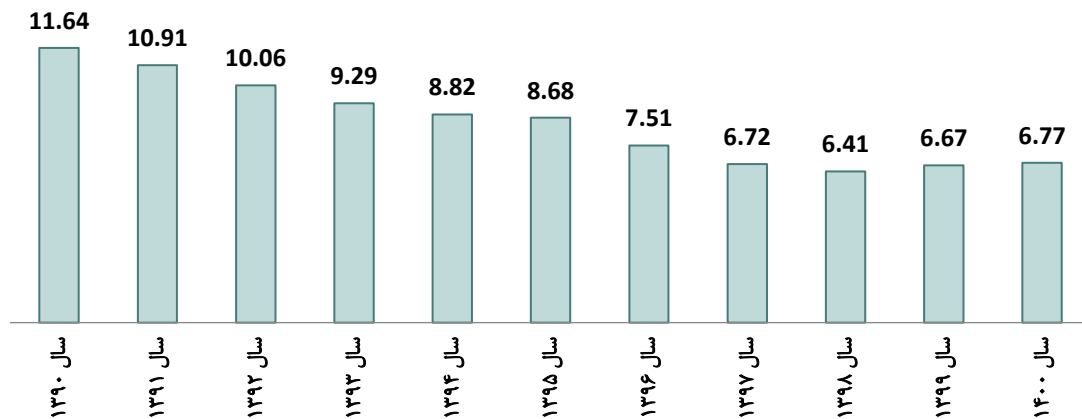

مأخذ: محاسبات نویسندگان بر اساس آمارهای سازمان ثبت‌احوال کشور

۵۳۵۲۵۴ مورد تقلیل یافته است که کمترین میزان ثبت‌شده در دوره یادشده قلمداد می‌شود. این آمارها گرچه در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ روندی صعودی داشته اما همان‌طور که مشاهده می‌شود تعداد ازدواج‌ها افزایش چندانی در این دو سال نداشته است. به عبارت بهتر، می‌توان اذعان نمود که در طول دهه نود به‌طورکلی شاهد کاهش تعداد ازدواج‌ها در سطح کشور بوده‌ایم (نمودار ۱).

اطلاعات نمودار ۱ حاکی از آن است که در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ به‌طور متوسط سالانه ۶۷۵۲۳۹ مورد ازدواج در کشور به ثبت رسیده است؛ اما باین‌حال، آمارهای کلی ازدواج در دوره زمانی یادشده با نوساناتی همراه بوده است. تعداد ازدواج ثبت‌شده در سال ۱۳۹۰ عدد ۸۷۴۷۹۲ را نشان می‌دهد که بالاترین میزان در بین سال‌های موردبررسی محسوب می‌شود؛ اما این عدد تا سال ۱۳۹۸ روندی نزولی در پیش‌گرفته و در این سال به

نمودار ۲. نرخ خام ازدواج در کشور در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰

مأخذ: محاسبات نویسنندگان بر اساس آمارهای سازمان ثبت‌احوال کشور

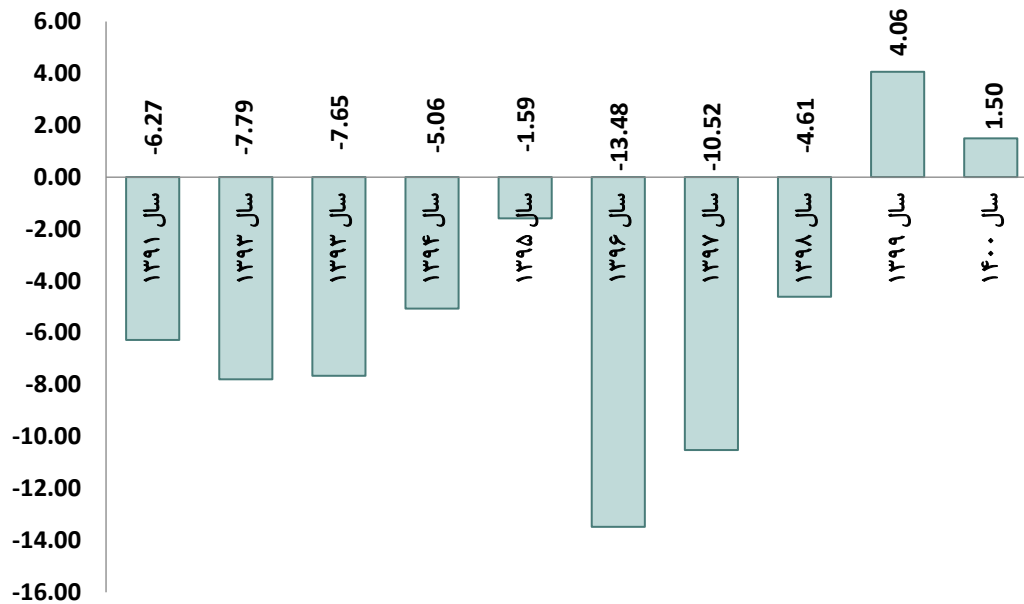
تجربه کرده و در سال ۱۳۹۸ به پایین‌ترین سطح (۶٫۴۱ به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت) رسیده و سپس در دو سال بعدی اندکی رشد داشته و در سال ۱۴۰۰ به عدد ۶٫۷۷ به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت رسیده است.

آمارهای نرخ ازدواج در دهه نود گرچه از روند نزولی برخوردار بوده و سال‌به‌سال از میزان آن کاسته شده است، اما تغییرات این شاخص در سال‌های موردبررسی به یک اندازه نبوده و نوسانات قابل‌توجهی را نشان می‌دهد. برای بررسی دقیق‌تر این موضوع در ادامه سعی شده است تغییرات سالیانه نرخ ازدواج در دوره یادشده موردبررسی قرار گیرد. نمودار ۳ نتایج این بررسی را نمایش می‌دهد.

در نمودار ۲ تعداد ازدواج‌ها در ارتباط با جمعیت مدنظر قرارگرفته و سعی شده است روندهای موجود در قالب نرخ خام ازدواج موردبررسی قرار گیرد. نرخ خام ازدواج، تعداد ازدواج‌هایی است که در میان هزار نفر از جمعیت در یک سال کامل به وقوع می‌پیوندد (علیزاده، ۱۳۸۵). طبق اطلاعات این نمودار، در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ روند حرکتی نرخ ازدواج در کشور کاملاً با روند مشاهده‌شده در تعداد ازدواج‌ها همخوانی دارد و بنابراین می‌توان آن را شاخص مناسبی برای بررسی وضعیت ازدواج در دوره زمانی یادشده تلقی نمود. در اینجا نیز مشاهده می‌شود که بالاترین نرخ ازدواج (۱۱٫۶۴ به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت) مربوط به سال ۱۳۹۰ است که این نرخ در طول هشت سال متوالی روندی نزولی را

نمودار ۳. درصد تغییرات نرخ خام ازدواج در کشور در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰

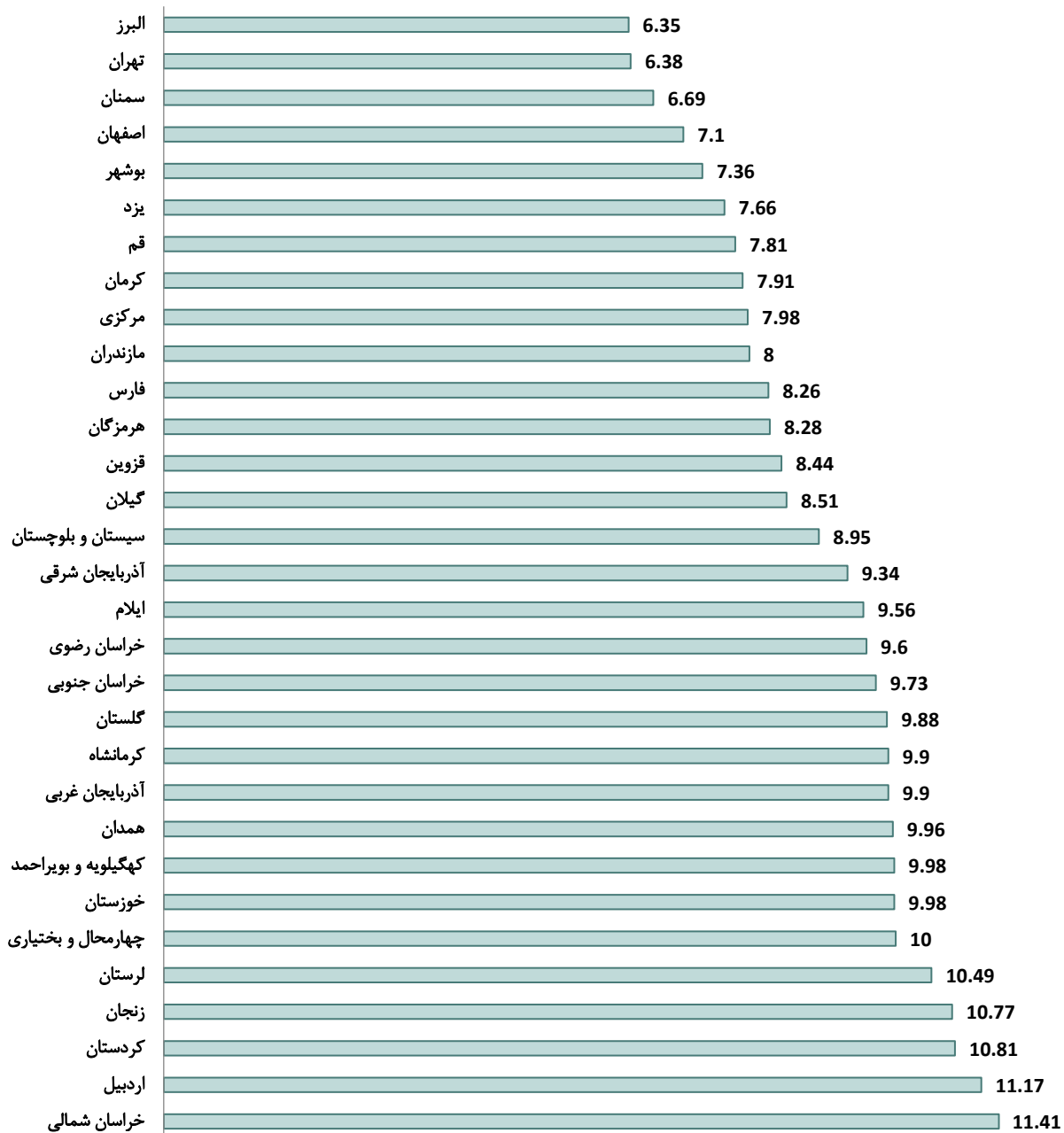

مأخذ: محاسبات نویسنندگان بر اساس آمارهای سازمان ثبت‌احوال کشور

است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، نرخ ازدواج در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال قبل ۱۳٫۵ درصد و در سال ۱۳۹۷، ۱۰٫۵ درصد کاهش یافته است. همچنین اطلاعات نمودار فوق نشان می‌دهد که بیشترین افزایش در نرخ ازدواج در کشور مربوط به سال ۱۳۹۹ است که در این سال نرخ ازدواج نسبت به سال قبل حدوداً ۴ درصد افزایش داشته است.

نتایج فوق حاکی از آن است که نرخ ازدواج در طی یک دوره ده‌ساله ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ نزدیک به ۴۲ درصد کاهش داشته است. به عبارت بهتر، این شاخص در دوره زمانی یادشده به‌طور متوسط در هر سال ۵٫۱۵ درصد کاهش داشته است. مقایسه زمانی نرخ ازدواج نیز نشان می‌دهد که بیشترین کاهش در نرخ ازدواج به ترتیب مربوط به سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

نمودار ۴. نرخ خام ازدواج در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ به تفکیک استان‌های کشور

مأخذ: محاسبات نویسندگان بر اساس آمارهای سازمان ثبت‌احوال کشور

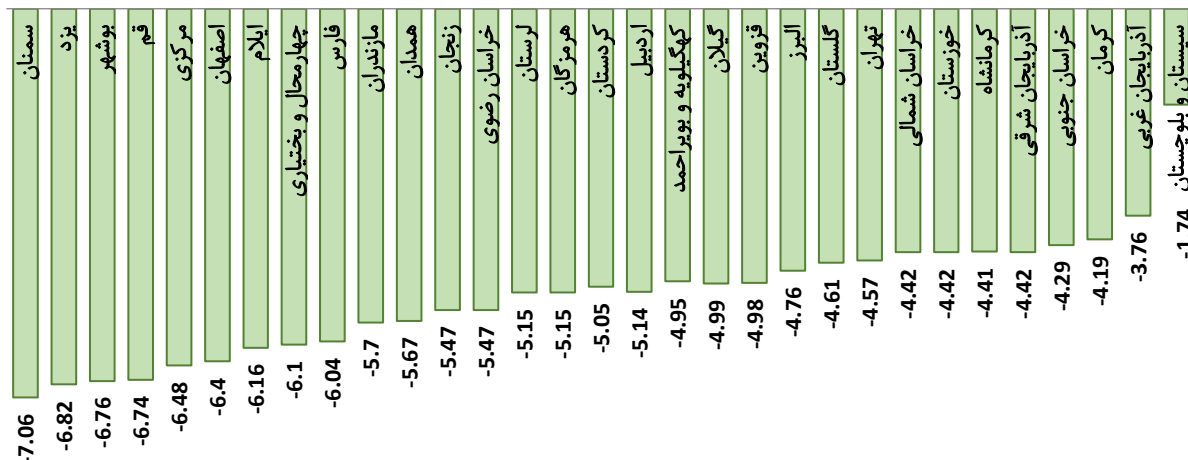
حاکمی از آن است که استان خراسان شمالی با ثبت میانگین نرخ ازدواج ۱۱٫۴ رتبه نخست را در این حوزه به خود اختصاص داده است و استان اردبیل با میانگین سالیانه نزدیک به ۱۱٫۲ در رتبه دوم جای

اما در ادامه وضعیت ازدواج به تفکیک استان‌های کشور نیز مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور، از میانگین نرخ ازدواج استان‌ها در طول دوره زمانی مورد بررسی استفاده شده است. این آمارها

قرارگرفته‌اند؛ اما در انتهای نمودار، استان‌های البرز، تهران و سمنان مشاهده می‌شود که به ترتیب با نرخ ۶,۳۵، ۶,۳۸ و ۶,۶۹ پایین‌ترین نرخ‌های ازدواج را در طول دهه نود به خود اختصاص داده‌اند (نمودار ۴).

گرفته است. چهار استان دیگر، شامل کردستان، زنجان، لرستان و چهارمحال و بختیاری نیز از جمله استان‌هایی هستند که از میانگین نرخ ازدواج دورقمی در دوره موردبررسی برخوردار بوده و پس از دو استان اول به ترتیب در رتبه‌های سوم تا ششم

نمودار ۵. تغییرات نرخ خام ازدواج در طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ به تفکیک استان‌های کشور

مأخذ: محاسبات نویسندگان بر اساس آمارهای سازمان ثبت‌احوال کشور

اما همان‌طور که اشاره شد، بخش دیگر مطالعه حاضر به شاخص‌های اقتصادی استان‌ها مربوط است که این شاخص‌ها در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ موردبررسی قرارگرفته است. این شاخص‌ها عبارت‌اند از سرانه تولید ناخالص داخلی، ضریب جینی، نرخ بیکاری، نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ تورم. اطلاعات مربوط به میانگین این شاخص‌ها در دوره یادشده و همچنین، میزان تغییرات آن‌ها در طول این دوره در جدول ۱ ارائه شده است.

نمودار ۵ تغییرات نرخ ازدواج در طول سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ را به تفکیک استان‌های کشور نمایش می‌دهد. طبق اطلاعات این نمودار، این نرخ در هر ۳۱ استان کشور در طول دوره موردبررسی کاهش داشته است که از این میان، استان‌های سمنان، یزد، بوشهر و قم با کاهش تقریباً ۷ درصدی در نرخ‌های ازدواج به ترتیب بیشترین میزان کاهش در نرخ ازدواج را تجربه کرده‌اند. کمترین میزان کاهش نیز ۱,۷ درصد بوده است که مربوط به استان سیستان و بلوچستان هست (نمودار ۵).

جدول ۱. وضعیت شاخص‌های اقتصادی مورد بررسی در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ به تفکیک استان‌های کشور

استان‌ها	مشارکت اقتصادی		نرخ تورم		نرخ بیکاری		ضریب جینی	
	میانگی ن	تغییرات ت	میانگی ن	تغییرات ت	میانگی ن	تغییرات ت	میانگی ن	تغییرات ت
آذربایجان ش	۴۰،۹۳	۱،۸	۲۶،۲۹	۹،۳	۹،۴۵	-۱،۲	۰،۳۴۳۸	۰،۰۲۲۸
آذربایجان غ	۴۱،۷۵	۱،۹	۲۵،۱۱	۱۲،۵	۱۱،۸۹	-۰،۶	۰،۳۱۹۸	۰،۰۷۸۸
اردبیل	۴۳،۸۶	۳،۷	۲۴،۲۹	۹،۳	۱۱،۳۷	-۲،۴	۰،۳۰۲۶	۰،۰۱۶۳
اصفهان	۴۰،۷	۱،۴	۲۴،۰۵	۹،۴	۱۲،۶۲	-۲،۶	۰،۳۳۱	-۰،۱۱۳۲
البرز	۳۸،۲۵	۱،۶	۲۳،۸۶	۱۱،۶	۱۳،۲۷	-۹،۶	۰،۲۹۵۷	۰،۱۱۴۳
ایلام	۳۵،۵	-۲،۸	۲۵،۲۸	۱۹	۱۱،۴۷	-۸،۲	۰،۳۱۳۲	-۰،۱۲۱۴
بوشهر	۳۶،۸۵	۴،۳	۲۴،۳۷	۱۶،۹	۱۰،۱۵	-۲	۰،۳۰۸۸	-۰،۰۸۲
تهران	۳۸،۵۵	۵،۱	۲۳،۴۹	۱۱،۶	۹،۸۵	-۴	۰،۳۷۴۸	۰،۰۲۹۲
چهارمحال ب	۳۸،۸۷	۴،۹	۲۷،۱۳	۸،۵	۱۴،۰۴	-۱	۰،۳۱۲۸	-۰،۰۴۵۸
خراسان ج	۳۹،۰۴	۳،۹	۲۴،۹۹	۱۶،۴	۷،۷۶	-۱،۱	۰،۳۰۳۸	۰،۰۸۵۵
خراسان ر	۴۰،۹۵	۴،۴	۲۳،۳۳	۸،۴	۹،۶۵	-۲،۵	۰،۳۴۰۸	۰،۰۵۵۱
خراسان ش	۴۲،۱۳	۶،۹	۲۶،۲۳	۸،۳	۱۰،۱۸	-۲،۴	۰،۳۳۹ ۵	۰،۰۲۹۸
خوزستان	۳۷،۵۹	۶،۲	۲۳،۳۴	۸،۷	۱۲،۸۴	۲،۱	۰،۳۴۴۴	۰،۰۵۱۲
زنجان	۴۱،۹۶	۳،۹	۲۳،۹۳	۱۵،۶	۹،۰۵	-۱،۹	۰،۲۹۹۶	۰،۲۲۰۱
سمنان	۳۷،۱۷	۳،۲	۲۲،۸	۱۲،۸	۸،۵	-۳،۲	۰،۳۰۷۱	-۰،۰۷۶۴
سیستان و ب	۳۰،۵۵	۸،۴	۲۵،۹۸	-۰،۴	۱۱،۷۴	-۰،۵	۰،۴۰۶۹	۰،۲۳۰۳
فارس	۳۸،۱۱	۰	۲۳،۸۲	۱۱،۱	۱۱،۵۸	-۱۰،۹	۰،۳۳۶۷	-۰،۰۵۲۲
قزوین	۴۰،۸۶	۴،۶	۲۳،۲۸	۱۶،۳	۱۰،۷۶	-۵،۲	۰،۲۸۱۶	۰،۰۳۲۹
قم	۳۵،۴۸	۲،۵	۲۲،۹۴	۹،۳	۱۰،۱۵	-۰،۵	۰،۳۲۶۴	-۰،۰۹۴۵
کردستان	۴۱،۲۸	۲،۳	۲۴،۷۴	۹،۲	۱۳،۶۴	-۲،۳	۰،۳۰۰۴	۰،۰۷۵۸
کرمان	۳۶،۸۹	۶	۲۳،۰۸	۱۲،۲	۹،۲۹	-۰،۹	۰،۳۱۷۴	-۰،۱۸۰۱
کرمانشاه	۳۹،۰۸	۹،۸	۲۴،۳۳	۱۱،۵	۱۵،۷۱	-۰،۸	۰،۳۰۹	-۰،۱۲۰۴
کهگیلویه و ب	۳۳،۸۱	۴،۳	۲۵،۷۴	۱۹،۱	۱۲،۲۵	-۵	۰،۲۸۲۵	۰،۰۲۵۸
گلستان	۳۷،۸۴	-۰،۶	۲۵،۳۲	۱۲،۵	۹،۹۷	-۱،۱	۰،۳۷۸۲	۰،۰۵۵۷
گیلان	۴۱،۸۷	۶،۴	۲۳،۷۵	۱۲،۶	۲۰،۷۹	-۷،۴	۰،۳۳۱	-۰،۰۰۰۷
لرستان	۳۶،۶۲	۴،۳	۲۶،۵۳	۱۲،۸	۱۴،۰۶	-۶،۷	۰،۳۱۳۱	۰،۰۵۵۸
مازندران	۴۰،۷۱	۴،۱	۲۳،۸۸	۱۷	۹،۹۷	-۳،۲	۰،۳۰۹۲	۰،۰۹۷۵
مرکزی	۳۶،۰۵	-۰،۳	۲۴،۵۳	۸،۷	۷،۸۹	-۳،۲	۰،۳۰۲۷	-۰،۱۲۶۱
هرمزگان	۳۸،۵۹	۱۰،۸	۲۶،۱۵	۷،۸	۱۱،۴۴	۴،۸	۰،۳۴۵	۰،۲۲۶۹
همدان	۳۹،۶۵	۳	۲۴،۲	۴،۶	۹،۰۱	-۳،۲	۰،۳۴۱۹	۰،۰۱۷۹
یزد	۳۹،۸۷	۶	۲۴،۹۵	۱۲،۳	۱۰،۲۹	۱،۶	۰،۲۹۴۹	-۰،۱۲۵
کل کشور	۳۹،۰۵	۴	۲۴،۱۴	۱۰،۷	۱۱،۹۴	-۳،۱	۰،۳۷۰۹	۰،۰۵۳۱
								۷۰۷۵. ۸

که از این منظر بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی در دوره یادشده به ترتیب مربوط به استان‌های اردبیل (۴۳،۸۶)، خراسان شمالی (۴۲،۱۳) و زنجان (۴۱،۹۶)، و پایین‌ترین نرخ مشارکت به ترتیب مربوط به استان‌های سیستان و بلوچستان (۳۰،۵۵)، کهگیلویه و بویراحمد (۳۳،۸۱) و ایلام (۳۵،۵) بوده است. بررسی تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی نیز نشان می‌دهد که در طول ۱۰ سال موردبررسی استان هرمزگان بیشترین افزایش (۱۰،۸ درصد) و استان ایلام بیشترین کاهش (۲،۸ درصد) را در طول دوره یادشده تجربه کرده‌اند (جدول ۱).

اما آمارهای مربوط به شاخص ضریب جینی نشان می‌دهد که متوسط این ضریب در کل کشور در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ برابر با ۰،۳۷۰۹ بوده است که از این منظر استان‌های سیستان و بلوچستان (۰،۴۰۶۹)، گلستان (۰،۳۷۸۲) و تهران (۰،۳۷۴۸) به ترتیب دارای بالاترین ضرایب جینی در دوره یادشده بوده و پایین‌ترین ضرایب نیز به ترتیب مربوط به استان‌های قزوین (۰،۲۸۱۶)، کهگیلویه و بویر احمد (۰،۲۸۲۵) و یزد (۰،۲۹۴۹) هست. از منظر تغییرات ضریب جینی در طول دوره موردبررسی نیز بیشترین افزایش (۰،۲۳۰۳) در استان سیستان و بلوچستان و بیشترین کاهش (۰،۱۲۶۱) در استان مرکزی رخ داده است.

۴،۲ تبیین نرخ ازدواج برحسب متغیرهای اقتصادی

تا اینجا سعی شد توصیف مختصری از وضعیت استان‌های کشور بر اساس متغیرهای موردبررسی در مطالعه حاضر ارائه شود. در ادامه به تبیین نرخ‌های ازدواج در استان‌های کشور بر اساس شاخص‌های اقتصادی پرداخته شده است. برای این کار از آزمون‌های آماری دو متغیری (ضریب همبستگی پیرسون) و چند متغیری (رگرسیون چندخطی) استفاده شده است.

مطابق با اطلاعات این جدول، متوسط نرخ بیکاری در دوره زمانی یادشده عدد ۱۱،۹۴ را نشان می‌دهد. همچنین، طبق این آمارها، بالاترین نرخ بیکاری در دوره یادشده به ترتیب مربوط به استان گیلان (با نرخ بیکاری ۲۰،۷۹)، کرمانشاه (با نرخ بیکاری ۱۵،۷۱) و لرستان (با نرخ بیکاری ۱۴،۰۶) بوده و استان‌های خراسان جنوبی (با نرخ بیکاری ۷،۷۶)، مرکزی (با نرخ بیکاری ۷،۸۹) و سمنان (با نرخ بیکاری ۸،۵) به ترتیب دارای پایین‌ترین نرخ‌های بیکاری در بین استان‌های کشور بوده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود اختلاف قابل‌توجه ۱۳ درصدی بین پایین‌ترین و بالاترین نرخ بیکاری بین استان‌ها در دوره زمانی موردبررسی به ثبت رسیده است. از منظر تغییرات نرخ بیکاری نیز استان هرمزگان بیشترین افزایش (۴،۸ درصد) و استان فارس بیشترین کاهش (۱۰،۹ درصد) را در طول دوره موردبررسی تجربه کرده‌اند.

از سوی دیگر، آمارهای مربوط به نرخ تورم ۱۲ ماهه در سال ۱۳۹۱ عدد ۲۹،۵ را برای کل کشور نشان می‌دهد که این عدد در نیمه اول دهه نود روند نزولی داشته و در سال ۱۳۹۵ به ۶،۹ درصد رسیده، ولی مجدداً سیر صعودی گرفته و به ۴۰،۲ درصد در سال ۱۴۰۰ رسیده است. میانگین نرخ تورم در طی این دوره ده‌ساله ۲۴،۱۴ درصد هست. همچنین، این آمارها نشان می‌دهد که وضعیت استان‌های کشور از نظر نرخ تورم نیز متفاوت بوده است. طبق آمارها، در این دوره زمانی استان چهارمحال بختیاری با میانگین نرخ تورم ۲۷،۱۳ درصد بالاترین و استان سمنان با میانگین نرخ ۲۲،۸ درصد پایین‌ترین میزان تورم را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین، بالاترین میزان رشد تورم در دوره یادشده به میزان ۱۹،۱ درصد مربوط به استان کهگیلویه و بویراحمد و کمترین میزان رشد (۰،۰۴- درصد) مربوط به استان سیستان و بلوچستان بوده است.

بخش دیگر اطلاعات جدول ۱ حاکی از آن است که متوسط نرخ مشارکت اقتصادی در کل کشور در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ برابر با ۳۹،۰۵ بوده است

پایین‌تری در مقایسه با سایر استان‌ها نشان می‌دهند. مقایسه همبستگی‌های مشاهده‌شده از منظر شدت نیز حاکی از آن است که نرخ تورم با ضریب همبستگی $0/476$ - قوی‌ترین همبستگی را با نرخ ازدواج نشان می‌دهد و نرخ بیکاری با ضریب همبستگی $0/324$ - در رتبه دوم قرارگرفته است (جدول ۲).

مطابق با اطلاعات جدول ۲، بین دو مورد از شاخص‌های اقتصادی موردبررسی، شامل نرخ بیکاری و نرخ تورم و نرخ خام ازدواج همبستگی معنی‌دار وجود دارد. همبستگی‌های مشاهده‌شده از نوع همبستگی منفی است. به عبارت ساده‌تر، این نتایج نشان می‌دهد استان‌هایی که از نرخ تورم و بیکاری بالاتری برخوردارند به‌مراتب نرخ‌های ازدواج

جدول ۲. همبستگی‌های مشاهده‌شده بین نرخ ازدواج و شاخص‌های اقتصادی در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰

		تولید ناخالص داخلی	ضریب جینی	نرخ بیکاری	نرخ مشارکت اقتصادی	نرخ تورم
متوسط نرخ ازدواج	R	0/144	-0/047	-0/324	0/271	-0/476
	Sig.	0/431	0/799	0/027	0/133	0/004
	N	31	31	31	31	31
تغییرات نرخ ازدواج	R	0/049	-0/477	-0/196	0/101	-0/269
	Sig.	0/788	0/003	0/283	0/584	0/137
	N	31	31	31	31	31

در ادامه سعی شده است روابط آماری میان نرخ ازدواج و تغییرات شاخص‌های اقتصادی در طول ده سال گذشته نیز موردبررسی قرار گیرد. نتایج این بررسی در جدول ۳ ارائه شد است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، به‌غیراز تغییرات ضریب جینی، تغییرات سایر شاخص‌ها همبستگی معنی‌داری با نرخ ازدواج نشان نمی‌دهد. همبستگی مشاهده‌شده میان تغییرات ضریب جینی و نرخ ازدواج از نوع همبستگی منفی بوده و نشان می‌دهد که در دوره زمانی مورد مطالعه، افزایش ضریب جینی با کاهش نسبت نرخ ازدواج در استان‌ها همراه بوده است؛ اما نکته قابل‌توجه در جدول ۳ همبستگی‌های مشاهده‌شده میان تغییرات شاخص‌های اقتصادی و تغییرات نرخ ازدواج در طول دوره زمانی موردبررسی است. این نتایج حاکی از آن است که بین تغییرات سه مورد از شاخص‌های اقتصادی، شامل ضریب جینی، نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ تورم و تغییرات نرخ ازدواج همبستگی معنی‌دار وجود دارد. تغییرات

اما در ادامه این بررسی، همان‌طور که مشاهده می‌شود، میزان همبستگی شاخص‌های اقتصادی با تغییرات نرخ ازدواج در طول دوره ده‌ساله نیز مدنظر قرارگرفته است. نکته جالب در این بخش از نتایج آن است که شاخص‌هایی که همبستگی‌های معنی‌دار با نرخ ازدواج نشان داده‌اند، با تغییرات این شاخص همبستگی ندارند و از بین شاخص‌های پنج‌گانه اقتصادی تنها شاخص ضریب جینی با تغییرات نرخ ازدواج همبستگی معنی‌دار نشان می‌دهد. این همبستگی نیز منفی بوده و بیانگر آن است که استان‌هایی که در طول ده سال اخیر از ضریب جینی بالاتری برخوردار بوده‌اند در مقایسه با سایر استان‌ها نرخ‌های ازدواج به‌مراتب پایین‌تری را ثبت کرده‌اند و برعکس، در استان‌هایی که از ضریب جینی پایین‌تری در طول دوره یاد برخوردار بوده‌اند، نرخ‌های ازدواج بالاتری به ثبت رسیده است (جدول ۳).

استان‌هایی که از نرخ مشارکت اقتصادی بالاتری برخوردار بوده‌اند به مراتب کندتر از سایر استان‌ها بوده است. مقایسه همبستگی‌های مشاهده‌شده از منظر شدت نیز حاکی از آن است که تغییرات ضریب جینی با مقدار همبستگی $0/514$ - قوی‌ترین همبستگی را با تغییرات نرخ ازدواج نشان می‌دهد و تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی و تغییرات نرخ تورم به ترتیب با ضرایب همبستگی $0/360$ و $0/358$ - در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند (جدول ۳).

نرخ مشارکت اقتصادی همبستگی مثبت با تغییرات نرخ ازدواج نشان می‌دهد، اما میان دو شاخص دیگر، یعنی تغییرات ضریب جینی و نرخ تورم، با تغییرات نرخ ازدواج همبستگی منفی مشاهده می‌شود. به عبارت ساده‌تر، این نتایج نشان می‌دهد استان‌هایی که در دهه گذشته رشد بیشتری در ضریب جینی و نرخ تورم تجربه کرده‌اند، در مقایسه با سایر استان‌ها به مراتب کاهش بیشتری در نرخ‌های ازدواج نشان می‌دهند. همچنین، روند کاهش نرخ ازدواج در

جدول ۳. همبستگی‌های مشاهده‌شده بین نرخ ازدواج و تغییرات شاخص‌های اقتصادی در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰

		تغییرات تولید ناخالص داخلی	تغییرات ضریب جینی	تغییرات نرخ بیکاری	تغییرات مشارکت اقتصادی	تغییرات نرخ تورم
متوسط نرخ ازدواج	R	$0/171$	$-0/348$	$0/152$	$0/064$	$-0/085$
	Sig.	$0/357$	$0/017$	$0/406$	$0/728$	$0/645$
	N	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
تغییرات نرخ ازدواج	R	$0/052$	$-0/514$	$0/139$	$0/360$	$-0/358$
	Sig.	$0/776$	$0/002$	$0/144$	$0/043$	$0/044$
	N	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱

نمایش گذاشته‌اند. از سوی دیگر، این شش متغیر در کنار هم مجموعاً توانسته‌اند نزدیک به ۲۶ درصد از واریانس نرخ ازدواج در بین استان‌های کشور را تبیین کنند (جدول ۴).

خلاصه مدل رگرسیونی حاکی از آن است که متغیرهای واردشده در دستگاه رگرسیون، شامل تولید ناخالص داخلی، ضریب جینی، نرخ بیکاری، نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ تورم، در مجموع همبستگی ۶۹ درصدی را با متغیر نرخ ازدواج به

جدول ۴. خلاصه مدل رگرسیونی

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
۱	$0/694$	$0/482$	$0/261$	۱/۲۸۲۷

تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی با بتای $0/209$ ، به ترتیب حائز بیشترین تأثیر معنی‌دار بر متغیر نرخ ازدواج بوده‌اند. این نتایج نشان می‌دهد که کاهش نرخ مشارکت اقتصادی و همچنین افزایش ضریب

بررسی ضرایب بتای به‌دست‌آمده نیز حاکی از آن است که ۴ مورد از متغیرهای مستقل، شامل تغییرات ضریب جینی با ضریب بتای $0/365$ -، نرخ تورم با بتای $0/352$ -، نرخ بیکاری با بتای $0/218$ - و

استان‌های مختلف کشور مؤثر بوده است (جدول ۵).

چینی و نرخ‌های تورم و بیکاری در فاصله میان‌سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ بر کاهش نرخ ازدواج در

جدول ۵. ضرایب تأثیر a

Model	Standardized Coefficients		t	Sig.
	Beta			
۱	تولید ناخالص داخلی	۰/۰۴۶	۰/۹۱۲	۰/۲۹۸
	ضریب چینی	۰/۰۳۹	۰/۷۸۱	۰/۳۱۸
	نرخ بیکاری	-۰/۲۱۸	-۴/۳۸۱	۰/۰۳۷
	مشارکت اقتصادی	۰/۰۳۲	۰/۶۴۳	۰/۳۵۴
	نرخ تورم	-۰/۳۵۲	-۷/۰۴۵	۰/۰۰۲
	تغییرات تولید ناخالص داخلی	۰/۰۴۴	۰/۸۸۵	۰/۳۰۷
	تغییرات ضریب چینی	-۰/۳۶۵	-۷/۳۳۲	۰/۰۰۵
	تغییرات نرخ بیکاری	۰/۱۵۲	۳/۰۷۶	۰/۰۶۴
	تغییرات مشارکت اقتصادی	۰/۲۰۹	۴/۱۹۶	۰/۰۴۶
	تغییرات نرخ تورم	۰/۱۲۴	۲/۵۳۱	۰/۰۷۵

متغیر وابسته: متوسط نرخ ازدواج^a

درصد تبیین آن است. مهم‌ترین مفهوم در این نظریه که تمایل و عدم تمایل به ازدواج را تبیین می‌کند، متغیر اقتصادی است. بر این اساس هدف اصلی پژوهش مطالعه تأثیر شاخص‌های کلان اقتصادی بر نرخ خام ازدواج استان‌های کشور در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰ با تکیه بر تکنیک تحلیل ثانویه بوده است. بر این اساس نتایج نشان می‌دهد:

الف. نتایج توصیفی:

نتایج حاکی از این است که نرخ خام ازدواج در کشور در بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ روندی کاملاً نزولی داشته و در این دوره کاهش قابل‌ملاحظه‌ای در نرخ یادشده رخ داده است. به طوری که نرخ ازدواج از ۱۱،۶۴ در سال ۱۳۹۰ به ۶،۷۷ در سال ۱۴۰۰ رسیده است؛ اما نکته مهم در این بخش از یافته‌های توصیفی، هم‌زمانی این تغییر در نرخ‌های ازدواج با تغییرات اقتصادی در این دوره است. بررسی وضعیت شاخص‌های اقتصادی کشور در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ حاکی از وخیم‌تر شدن شرایط اقتصادی

۵ بحث و نتیجه‌گیری

جامعه ایرانی دچار تغییراتی اساسی در حوزه نهاد خانواده شده است. نتایج مطالعات پیشین (ضرایب و مصطفوی، ۱۳۹۰؛ بانکی پور فرد و همکاران، ۱۳۹۱؛ مهربانی، ۱۳۹۳؛ شغایی مقدم و همکاران، ۱۳۹۴؛ نوابخش و آشنیه، ۱۳۹۵؛ التجایی و عزیزاده، ۱۳۹۵ و تاجبخش و نصیری، ۱۴۰۰) و همچنین گزارش ثبت‌احوال ایران در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰؛ تحولات هنجاری و ارزشی در نهاد خانواده را نشان می‌دهد. آمارها در سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۰ نشانگر نزولی بودن روند ازدواج در استان‌های کشور بوده و این امر از مهم‌ترین ضرورت پژوهش فعلی جهت تبیین ارتباط آن با تحولات و تغییرات اقتصادی بوده است. ادعای نظری پژوهش نسبت به مسئله فوق، کنش-های محتاطانه خانواده‌های ایرانی در مواجهه با آسیب‌های اجتماعی (طلاق، تعارض و اختلافات زناشویی، دادگاهی شدن زوجین و فشارهای روانی مهریه) است که با تکیه بر نظریه انتخاب عقلانی

- ضریب جینی تأثیری معنی‌دار بر تغییرات نرخ ازدواج داشته و توانسته ۰/۳۶۵- از تغییرات نرخ ازدواج را تبیین و پیش‌بینی کند. به ازای یک واحد تغییر در ضریب جینی بین بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۰؛ تمایل به ازدواج نیز یک واحد کاهش‌یافته است.

- نرخ بیکاری از مهم‌ترین عواملی است که منجر به کاهش شدن نرخ ازدواج در استان‌های کشور شده است، به طوری که توانسته ۰/۲۱۸- از تغییرات نرخ ازدواج را تبیین کند.

- با افزایش نرخ تورم؛ نرخ ازدواج در استان‌های کشور کاهش‌یافته و مقدار ضریب بتای آن برابر با ۰/۳۵۲- است. با افزایش نرخ تورم در ایران، تمایل به ازدواج نیز کاهش‌یافته است.

- نرخ مشارکت اقتصادی تأثیری معنی‌داری بر نرخ ازدواج داشته و این متغیر توانسته ۰/۲۰۹- از تغییرات آن را پیش‌بینی نماید. به این معنی با افزایش نرخ مشارکت اقتصادی؛ تمایل به ازدواج افزایش می‌یابد.

بر این اساس می‌توان مدل مسیر پژوهش را به شرح زیر ترسیم نمود:

کشور، به‌ویژه در نیمه دوم دهه نود، از نظر افزایش نرخ تورم، ضریب جینی و نرخ بیکاری هست. به عبارت بهتر، در این دوره سیر صعودی شاخص‌های یادشده با کاهش قابل‌توجه در آمارهای ازدواج در کشور نیز همراه بوده است.

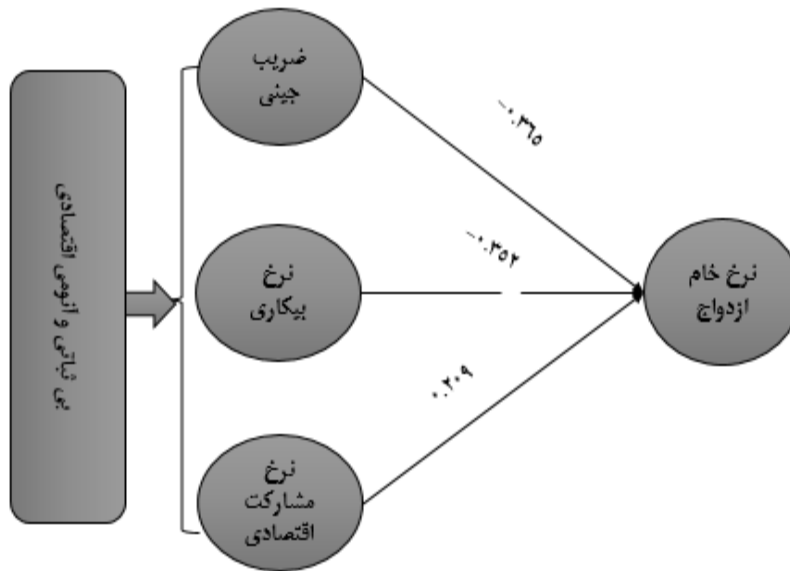
الف. نتایج تبیینی:

۱. ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که:

- با افزایش نرخ بیکاری؛ نرخ ازدواج در استان‌های کشور کاهش‌یافته و مقدار ضریب آن برابر با ۰/۳۲۴- است و این رابطه معکوس و معنی‌دار است. هرچه نرخ بیکاری بیشتر؛ به همان میزان نرخ ازدواج کاهش می‌یابد.

- با بالا رفتن نرخ تورم در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۰؛ نرخ ازدواج روندی کاهشی را تجربه نموده است و مقدار ضریب همبستگی آن برابر با ۰/۴۷۶- است و این رابطه معکوس و معنی‌دار است. هرچه شدت نرخ تورم بالاتر رود، انتظار می‌رود که نرخ ازدواج نیز کاهش یابد.

۲. نتایج رگرسیون چندگانه حاکی از این است که:

شکل ۲. الگوی تجربی پژوهش

اقتصادی می‌باشد. از بین متغیرهای اقتصادی موردبررسی نرخ تورم، ضریب جینی و نرخ بیکاری از بیشترین قدرت تبیین‌کنندگی در خصوص نرخ‌های ازدواج و نیز تغییرات نرخ ازدواج در میان استان‌ها برخوردار است. همان‌طور که اشاره شد، تورم عبارت است از کاهش ارزش پول ملی و افزایش قیمت کالاها که در نهایت موجب شکاف طبقاتی و احساس محرومیت، به‌ویژه در اقشار طبقات متوسط و پایین جامعه، می‌شود؛ اما در کنار این اثر نامطلوب، فشار روانی وارده بر جوانان در سن ازدواج به دنبال تورم نیز کاهش انگیزه ازدواج در آنان را در پی دارد. موضوعی که در نتایج این مطالعه نیز کاملاً مشهود بوده و همان‌طور که در یافته‌های مطالعه پیشین تاجبخش و نصیری (۱۴۰۰)، اوپنهاپر (۱۹۸۸)، شلکنز و گلیکسبرگ^۱ (۲۰۱۳) ضرابی و مصطفوی (۱۳۹۰) قابل‌مشاهده است، میان رشد ضریب جینی و کاهش نرخ‌های ازدواج نیز روابط آماری معنی‌داری وجود دارد. اما شاخص‌های تعیین‌کننده دیگر که در

مطابق نظریه انتخاب عقلانی، اقتصاد یکی از پایه‌های مهم بقای نهاد خانواده است. کارکرد مناسب خانواده به سطح رفاه اقتصادی بستگی دارد. با ایجاد اختلال در نهاد اقتصادی، خانواده، نیز دچار کژکارکرد می‌شود. اقتصاد وجهی از رفتار کنشگران اجتماعی است که در کار تولید و توزیع کالاها و خدمات لازم برای بقای مادی و رفاه افراد و جامعه فعالیت می‌کنند و ایجاد ثبات و سازگاری و تطبیق و به تعبیری ایجاد امنیت فکری را در جامعه بر عهده دارد. بحران توزیع کالا و خدمات و به بیانی دیگر کمیابی منابع غذایی، بسترساز انواع آسیب‌ها در نهاد خانواده، از جمله کاهش انگیزه ازدواج، است؛ بنابراین ملاحظه می‌شود که در ایران عوامل اقتصادی، خصوصاً نابرابری، بیکاری و تورم، از عوامل بحران‌ساز در تشکیل و دوام خانواده به‌شمار می‌رود و این مسئله نیازمند باثبات نمودن نرخ تورم و افزایش سطح اشتغال است. در واقع حفظ بنیان خانواده در ایران نیازمند ثبات فاکتورها و عوامل

^۱. Schellekens and Gliksberg

است. از سوی دیگر تورم شرایط کسب‌وکار خانواده را بدتر کرده و بدین‌وسیله از طریق کاهش مصرف خانوار و اوقات فراغت، باعث کاهش سودمندی ازدواج شده است. انتظار می‌رود که تأثیرات تورم بر ازدواج مداوم باشد، بی‌ثباتی قیمت‌ها ممکن است در برنامه‌ریزی مالی زوجها برای ازدواج کرده اختلال ایجاد کند که می‌تواند منجر به کاهش آمار ازدواج شود.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی نداشته است

سهم نویسندگان

سهم نویسندگان در تدوین مقاله حاضر به شرح زیر بوده است:

- ایده و طرح مطالعه: اسماعیل جهانی دولت‌آباد
- گردآوری و تنظیم داده‌ها: محمد شیری
- تدوین مبانی و چهارچوب نظری: طاها عشایری
- تحلیل و تفسیر داده‌ها: اسماعیل جهانی دولت‌آباد

تعارض منافع

نویسندگان هیچ تعارض منافی ندارند. همچنین، نویسندگان این مقاله اعلام می‌نمایند که در رابطه با انتشار مقاله به طور کامل اخلاق نشر را رعایت نموده‌اند و اصالت محتوا را اعلام می‌نمایند. این مقاله در جای دیگری منتشر نشده و همزمان به نشریه دیگری ارائه نشده است و کلیه حقوق استفاده از محتوا، جدول و ... به ناشر محول گردیده است.

تبیین نرخ ازدواج در میان استان‌ها، پس از نرخ تورم، در رتبه‌های بعدی جای گرفته‌اند ضریب جینی و نرخ بیکاری است. طبق نتایج این مطالعه، بین میزان‌های بیکاری استان‌ها و نرخ‌های ازدواج ثبت‌شده در آن‌ها ارتباط آماری معنی‌داری مشاهده می‌شود. در توضیح این بخش از نتایج باید به این نکته اشاره نمود که کار و درآمد ناشی از آن، در هر جامعه انسانی از اهمیت زیاد برخوردار است. این پدیده اجتماعی در زندگی هر انسان به‌گونه‌ای دخیل است که همه سعادت و آرامش خود را در آن می‌بیند. انسان‌ها با داشتن کار، احساس آرامش و نشاط کرده و این احساس به افزایش انگیزه آن‌ها برای تشکیل خانواده کمک می‌کند. بیکاری و نداشتن شغل دائم به‌ویژه برای پسران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دلایل به تعویق افتادن ازدواج مطرح است. در جوامع درحال توسعه، با توجه به اینکه مسئولیت اصلی تأمین مخارج زندگی مشترک بر عهده مردان است اشتغال به‌عنوان پیش‌شرط ازدواج پسران اهمیت ویژه‌ای دارد. جوانانی که از استقلال مالی محروم‌اند و به کمک‌های مالی خانواده وابسته‌اند مجبورند برنامه‌ها و هدف‌های خود از قبیل ازدواج و تشکیل خانواده را تا آینده نامعلوم به تأخیر بیندازند. این یافته‌ها با نتایج پژوهشی بانکی پور فرد و همکاران (۱۳۹۱)؛ مهربانی (۱۳۹۳) شفایی مقدم و همکاران (۱۳۹۴)، نوابخش و آشنیه (۱۳۹۵)، التجایی و عزیزاده (۱۳۹۵) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند. بر این اساس تحولات اجتماعی و اقتصادی دهه‌های گذشته در ایران نظام خانواده را با تغییرات، چالش‌ها، مسائل و نیازهای جدید و متنوعی مواجه کرده و در همین مدت خانواده به شکلی فزاینده به علل و عوامل متعدد و پیچیده‌ای در معرض تهدید قرار گرفته است. یک منبع اقتصادی برای کسب درآمد خانواده‌ها، کار است و بیکاری به معنای فقدان چنین منبع ارزشمندی است. ازدواج درگیر شدن در یک محیط اقتصادی باقیمت‌های افزایشی

منابع

- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی، تهران: سمت.
- بانکی پورفرد، امیرحسین، مهدی کلانتری و زهرا مسعودی‌نیا (۱۳۹۱). درآمدی بر ازدواج جوانان، معرفت در دانشگاه اسلامی، (۱۵): ۴۸-۲۶.
- تازیکی‌نژاد، علی؛ شفیعی سردشت، جعفر و شمسیان، اسماعیل (۱۳۹۳). ازدواج از منظر اقتصاد حقوق، خانواده پژوهشی، (۱۰): ۳۷-۲۹.
- التجائی، ابراهیم (۱۳۹۱). تورم، نااطمینانی تورمی، پراکندگی نسبی قیمت‌ها و رشد اقتصادی ایران، مطالعات اقتصادی کاربردی در ایران، شماره ۱: ۹۸-۱۳۶.
- التجائی، ابراهیم و عزیززاده، مینا (۱۳۹۵). بررسی عوامل اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر سن ازدواج در ایران: یک مطالعه میان استانی، جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۷ (۳): ۱-۲۳.
- تنهایی، ابوالحسن (۱۳۹۹). درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران: نشر مرنديز.
- توکلی، نیره (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی صنعتی، تهران: نشر پیام نور.
- تیموری، عباد؛ رناني، محسن و معرفي، عبدالحميد (۱۳۹۶). نقد انتخاب عقلانی از منظر رویکردهای رقیب: اقتصاد رفتاری، آزمایشگاهی و علوم مغزی، پژوهش‌های اقتصادی ایران، ۲۲ (۷۳): ۱-۴۳.
- جلال‌پور، شیوا و البرزی، سیدمحسن (۱۳۹۷). نظریه انتخاب عقلانی و تکثرگرایی: یک مقایسه تطبیقی، مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، ۲ (۱): ۶۳-۷۲.
- جمالی، مهدی (۱۴۰۰). بررسی نظریه انتخاب عقلانی از دیدگاه پوپر و صدرالمطالین، تحقیقات بنیادین علوم انسانی، ۷ (۲۵): ۲۷-۴۶.
- حبیب‌پور گتایی، کرم و غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰). علل افزایش سن ازدواج دختران. زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، ۹ (۱): ۷-۳۴.
- دلخوش، محمدتقی (۱۳۹۲). بازخورد جوانان ایرانی به ازدواج: یافته‌های یک پیمایش ملی، روانشناسی تحولی، ۹ (۳۶): ۳۳۱-۳۵۰.
- روحانی، حسن (۱۳۸۹). خانواده، سرمایه خانواده و چالش‌های فراروی جامعه ما، راهبرد، ۱۹ (۵۷): ۷-۳۳.
- ضرابی، وحید و مصطفوی، سید فرخ (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر سن ازدواج زنان در ایران، یک رویکرد اقتصادی. پژوهش‌های اقتصادی، ۱۱ (۴): ۳۳-۶۴.
- طیبی‌نیا، موسی (۱۳۹۳). میزان تمایل جوانان به ازدواج و شناسایی موانع و مشکلات آن، مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۵ (۱۶): ۸۶-۶۳.
- عباسی شوازی، محمدجلال و رشوند، مرجان (۱۳۹۶). سهم ارزش ازدواج بر وضعیت ازدواج زنان ۲۰-۳۴ ساله شهر تهران، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۲ (۲۴): ۱۳۵-۱۶۹.
- فاضلی، نعمت‌اله (۱۳۹۱). فرهنگ و شهر، تهران: تیسرا.
- فروتن، یعقوب (۱۳۹۲). چالش‌های خانواده معاصر و نوگرایی با تأکید بر طلاق در فرایند گذار جمعیتی، مسائل اجتماعی ایران، ۴ (۲): ۱۰۵-۱۲۹.
- قانع‌راد، محمدمبین و عزلتی‌مقدم، فاطمه (۱۳۸۹). بررسی انتقادی تشخیص‌ها و سیاست‌گذاری‌ها در مسائل خانواده و

منصوری، محمد؛ شهبازی، مسعود و علوی، سیده زهرا (۱۴۰۱)، مقایسه اثربخشی آموزش غنی‌سازی زندگی زناشویی بر اساس تئوری انتخاب و نظریه گاتمن برگذشت در زندگی زناشویی زنان، *خانواده پژوهی*، ۱۸ (۶۹): ۳۹-۵۶.

مهربانی، وحید (۱۳۹۳)، تحلیل اقتصادی تصمیم‌گیری برای سن ازدواج، *مطالعات راهبردی زنان*، ۱۷ (۶۵): ۱۱۸-۶۹.

مؤمن طایفه، معصومه (۱۳۹۳)، تحلیل شاخص‌های ازدواج و طلاق در کشور طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۳، *فصلنامه آمار*، ۲ (۲): ۲۲-۱۸.

نوذری، حمزه (۱۴۰۰)، مسئله کنش اقتصادی: امکان بدیل جامعه‌شناختی در مواجهه با نظریه انتخاب عقلانی، *علوم اجتماعی*، ۲۷ (۹۱): ۲۲۲-۱۹۵.

ازدواج، *مسائل اجتماعی ایران*، ۱ (۱): ۱۶۱-۹۴.

کازمی‌پور، شهلا (۱۳۸۹)، شناخت وضعیت ازدواج جوانان در سنین مختلف با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، *حورا*، شماره ۳۶: ۳۰-۳۷.

کنعانی، محمدامین (۱۳۸۵)، پیوند سنت و نوسازی در افزایش سن ازدواج: نمونه ایرانیان ترکمن، *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱ (۱): ۱۲۶-۱۰۴.

معصومی، وحیدرضا؛ رضوی فرد، بهزاد؛ غلامی، حسین و حسین ثابت، فریده (۱۴۰۰)، جرائم سودمدار در سنجه انتخاب عقلانی و روانشناسی تکاملی، *پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی*، ۹ (۱۸): ۸۹-۶۱.

مقصودی، منیژه (۱۳۸۹)، انسان‌شناسی خانواده و خویشاوندی، تهران: شیرازه.

Matsudaira, J. D. (2016), Economic conditions and the living arrangements of young adults: 1960 to 2011, *Journal of Population Economics*, 1(7): 167-195.

Mavropoulos, G. and Panagiotidis, T. (2022), Why do young adults retreat from Marriage? an easterlin relative income approach, *Comparative Population Studies*. Vol. 47: 57-86.

Oppenheimer V. K. (1988). A theory of marriage timing: Assortative mating under varying degrees of

uncertainty. *American Journal of Sociology*. 94(3):563-591.

Popenoe, D. (2009), Cohabitation, Marriage, and Child Wellbeing: A Cross-National Perspective, (2009), *Social Science and public policy*, Published online, Springer Science & Business Media, LLC: 429 - 436.

Rowland, D. T. (2007) Historical trends in childlessness, *Journal of Family Issues*, 28: 1311- 1337.